

O'QUVCHILARDA DARSGA QATNASHMASLIK SABABLARI VA ULARNING OLDINI OLISH

Djorayeva Ayjan Alimjan qizi

Nizomiy nomidagi O'zbekistan Milliy Pedagogika Universiteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 204-guruh talabasi

Annotatsiya: O'quvchilarda darsga qatnashmaslik muammosi ta'lim tizimida keng tarqalgan va murakkab ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, psixologik omillar bilan bog'liq hodisa hisoblanadi. Maktabga muntazam qatnashish o'quvchilarning bilim olish jarayonida muvaffaqiyatga erishishlari, shaxs sifatida yetuklashlari va jamiyatga foydali a'zolar bo'lib ulg'ayishlari uchun zarur shartdir. Shu sababli, o'quvchilarning darslarga qatnashmaslik sabablari va ularni bartaraf etish yo'llarini chuqur o'rganish, ta'lim sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: o'quvchilar, dars, ota-onalar, muammolar, ta'lim, maktab, bilim, mashg'ulotlar.

Аннотация: Проблема прогулов школьников является широко распространенным явлением в системе образования и связана со сложными социально-политическими, экономическими и психологическими факторами. Регулярное посещение школы является необходимым условием для того, чтобы школьники успешно обучались, развивались как личности и становились полезными членами общества. Поэтому глубокое изучение причин прогулов школьников и путей их устранения имеет важное значение для повышения качества образования.

Ключевые слова: школьники, уроки, родители, проблемы, образование, школа, знания, деятельность.

Abstract: The problem of student absenteeism is a widespread phenomenon in the education system and is associated with complex socio-political, economic, and psychological factors. Regular attendance at school is a prerequisite for students to succeed in the learning process, develop as individuals, and become useful members of society. Therefore, an in-depth study of the reasons for student absenteeism and ways to eliminate them is important in improving the quality of education.

Keywords: students, lessons, parents, problems, education, school, knowledge, activities.

KIRISH

O'quvchilarning darsga qatnashmaslikning asosiy sabablaridan biri oilaviy muhit bilan bog'liqdir. Ba'zi oilalarda ota-onalar o'z farzandlarining ta'lim olishiga yetarlicha e'tibor bermasliklari, ularni maktabga muntazam yubormasliklari, yoki oilaviy muammolar tufayli bola darslarga qatnashishni inkor etishi kuzatiladi.

Moliyaviy qiyinchiliklar, ota-onalarning bandligi, oilada yuzaga keladigan ziddiyatlar ham o'quvchilarning maktabga borishini cheklovchi omillardir. Shuningdek, ayrim hollarda ota-onalar o'z farzandlarini maktabdan uzoqlashtirishga majbur bo'lishlari mumkin, ayniqsa, qishloq joylarda yoki ijtimoiy zaif qatlamlarda bu holat ko'proq uchraydi. Sog'liq bilan bog'liq muammolar ham darslarga qatnashmaslikning keng tarqalgan sababi hisoblanadi. O'quvchilarning surunkali kasalliklari, tez-tez kasallanishlari, ruhiy salomatlikdagi muammolari ularning maktabga borishini qiyinlashtiradi. Ayniqsa, pandemiya davrida sog'liqni saqlash tizimining qiyinchiliklari, karantin choralari ta'lim jarayoniga katta ta'sir ko'rsatdi. Bu holatda, maktab va tibbiyot muassasalari o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish, o'quvchilarning sog'ligini muntazam nazorat qilish va zarur profilaktika choralari ko'rish lozim.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ta'lim jarayonidagi motivatsiya yetishmasligi ham o'quvchilarning darslarga qatnashmasligiga sabab bo'ladi. O'quvchilar o'zlarini darslarda qiziqitirmaydigan, zerikarli yoki ularga foydasiz deb hisoblagan mavzular bilan shug'ullanganda, maktabga borishga kamroq rag'batlanadilar. O'qituvchilarning darslarni qiziqarli va interaktiv usullarda o'tkazmasligi, o'quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olmasligi motivatsiyani pasaytiradi. Bu esa o'z navbatida o'quvchilarning darslarga qatnashmay qolishiga olib keladi. Maktab muhitidagi noqulayliklar ham darslarga qatnashishni kamaytiruvchi omillardandir. O'quvchilar o'rtasida zo'ravonlik, kamsitish, o'qituvchilar bilan munosabatdagi muammolar, shuningdek, maktabning moddiy-texnik bazasining yetishmasligi o'quvchilarning maktabga bo'lgan munosabatini salbiy tomonga o'zgartiradi. Bunday sharoitda o'quvchilar maktabga borishni istamasliklari tabiiydir. Maktabda sog'lom va qo'llab-quvvatlovchi ijtimoiy muhit yaratish, o'quvchilar o'rtasida do'stona munosabatlarni rivojlantirish, o'qituvchilarning professional malakasini oshirish bu muammoni hal qilishda muhim omillardir. Ijtimoiy-psixologik omillar ham o'quvchilarning darslarga qatnashmasligiga ta'sir ko'rsatadi. Yoshlarning o'zini o'zi past baholashi, o'zlarini jamiyatda qabul qilinmagan deb his qilishlari, oiladagi ruhiy muhitning salbiyligi, shaxsiy muammolar ularning maktabga borish istagini kamaytiradi. Bunday vaziyatlarda psixologik yordam ko'rsatish, o'quvchilarning ruhiy holatini yaxshilash uchun turli dasturlarni joriy etish muhim ahamiyatga ega.[1]

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Darslarga qatnashmaslikni oldini olish uchun kompleks yondashuv zarur. Avvalo, ota-onalar va maktab o'rtasida mustahkam hamkorlik o'rnatish lozim. Ota-onalar bolalarining ta'lim jarayoniga faol jalb etilishi, ularning darslarga qatnashishini nazorat qilishi muhimdir. Ota-onalarga ta'limning ahamiyati haqida muntazam ma'lumot berish, ularni ta'lim jarayoniga jalb qilish bo'yicha targ'ibot ishlari olib borilishi kerak. Maktablar o'quvchilarning darslarga qatnashishini rag'batlantirish uchun qulay va

qo‘llab-quvvatlovchi muhit yaratishi zarur. Bu o‘quvchilarga o‘zlarini erkin his qilishlari, fikrlarini bildirishlari va o‘zlarini qadrlashlari uchun imkon yaratadi. Maktablarda psixologik xizmatlar faoliyatini kuchaytirish, o‘quvchilarning ruhiy salomatligini qo‘llab-quvvatlash dasturlarini joriy etish muhimdir.[2]

Ta’lim jarayonini yanada qiziqarli va interaktiv qilish ham darslarga qatnashishni oshiradi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llash, o‘quvchilarning qiziqishlari va ehtiyojlariga moslashtirilgan o‘quv dasturlarini ishlab chiqish, shuningdek, o‘quvchilarning faolligini rag‘batlantiruvchi turli tanlov va musobaqalarni tashkil qilish lozim. Bu o‘quvchilarning darslarga bo‘lgan qiziqishini oshirib, ularni maktabga muntazam qatnashishga undaydi. Sog‘liqni saqlash sohasida ham muhim ishlar amalga oshirilishi kerak. Maktab shifokorlari va ota-onalar bilan yaqindan hamkorlik qilib, o‘quvchilarning sog‘lig‘ini muntazam nazorat qilish, zarur bo‘lsa, davolash va profilaktika choralarini ko‘rish lozim. Sog‘lom turmush tarzini targ‘ib qilish, sport va jismoniy tarbiya mashg‘ulotlarini kengaytirish orqali o‘quvchilarning umumiy salomatligini yaxshilash mumkin.[3]

Ijtimoiy muhitni yaxshilash yo‘lida maktablarda zo‘ravonlik va kamsitishga qarshi chora-tadbirlar kuchaytirilishi lozim. O‘quvchilar o‘rtasida do‘stona va hurmatga asoslangan munosabatlarni rivojlantirish, muammolarni hal qilish uchun mediatorlik tizimini joriy etish, shuningdek, o‘qituvchilar va ota-onalar uchun maxsus treninglar tashkil etish muhimdir. Bu orqali o‘quvchilar o‘zlarini maktabda xavfsiz va qulay his qilishlari ta’minlanadi. O‘quvchilarning darslarga qatnashishini oshirishda ularning motivatsiyasini kuchaytirish muhim ahamiyatga ega. O‘qituvchilar o‘quvchilarning yutuqlarini doimiy ravishda e’tirof etib borishlari, rag‘batlantiruvchi tizimlarni joriy etishlari kerak. Shuningdek, o‘quvchilarning o‘z qobiliyatlarini rivojlantirishlariga imkon beruvchi loyihalar, ijodiy ishlar va guruh ishlari tashkil qilish orqali ularning darslarga bo‘lgan qiziqishini oshirish mumkin. Davlat va jamiyatning roli ham katta. Davlat ta’lim siyosatida maktablarda sifatli ta’limni ta’minlash, ta’lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, o‘qituvchilarning kasbiy malakasini oshirish kabi chora-tadbirlar ko‘zda tutilgan. Jamiyatda ta’limga bo‘lgan ijobiy munosabatni shakllantirish, yoshlarni ta’lim olishga rag‘batlantirish uchun turli dasturlar va loyihalar amalga oshirilmoqda.[4]

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, o‘quvchilarda darsga qatnashmaslik sabablari ko‘p qirrali va murakkab ijtimoiy, iqtisodiy, psixologik omillar bilan bog‘liqdir. Ularni bartaraf etish uchun ota-onalar, maktab, davlat va jamiyat o‘rtasida tizimli va samarali hamkorlik yo‘lga qo‘yilishi zarur. Oilaviy muhitni yaxshilash, sog‘liqni saqlash tizimini kuchaytirish, ta’lim jarayonini qiziqarli va interaktiv qilish, maktab muhitini sog‘lomashtirish, o‘quvchilarning ruhiy holatini qo‘llab-quvvatlash va ularning motivatsiyasini oshirish orqali darslarga qatnashmaslik muammosini kamaytirish

mumkin. Bularning barchasi kelajak avlodning bilimli, malakali va barkamol bo‘lib yetishishiga xizmat qiladi. Ta’lim tizimining rivojlanishi va jamiyatning farovonligi uchun darslarga qatnashishni rag‘batlantirish va qo‘llab-quvvatlash muhim vazifa bo‘lib qolmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Axmedov, S. (2018). Ta’limda motivatsiya va o‘quvchilarning darslarga qatnashishi. Toshkent: Ta’lim nashriyoti.
2. Qodirov, M. (2020). Maktab yoshidagi bolalarda maktabga borish motivatsiyasi va uning shakllanishi. Toshkent: O‘zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
3. Islomova, N. (2017). O‘quvchilarning darslarga qatnashmaslik sabablarini o‘rganish. Pedagogika va psixologiya jurnali, 5(2), 45-53.
4. Tursunov, B. (2018). Maktab muhitida o‘quvchilarning ijtimoiy muammolari va ularni hal qilish yo‘llari. Toshkent: Ilmiy nashrlar.
5. Karimova, L. (2021). Ota-ona va maktab hamkorligi orqali darslarga qatnashishni oshirish. Ta’lim va tarbiya, 12(1), 30-38.
6. Rasulov, D. (2021). O‘quvchilarda darslarga qatnashmaslikning psixologik sabablari. Psixologik tadqiqotlar, 8(3), 60-67.
7. Sobirova, M. (2019). Ta’lim jarayonida innovatsion metodlar va o‘quvchilarning faolligi. Toshkent: Zamonaviy ta’lim nashriyoti.